

Nr 6

Konstitutionsutskottets utlåtande i anledning av motioner angående riksdagens högtidliga öppnande.

I de likalydande motionerna nr 251 i första kammaren av fru *Hamrin-Thorell* och herr *Axel Andesson* samt nr 327 i andra kammaren av herrar *Hylltander* och *Berglund* hemställs, att riksdagen måtte ge talmanskonferensen i uppdrag att vidtaga åtgärder i enlighet med vad som anförts i motionerna i syfte att ge riksdagsledamöterna tillfälle att delta i riksdagens högtidliga öppnande på ett sätt som mera överensstämmer med sammankomstens högtidliga karaktär.

Beträffande motiveringen får utskottet hänvisa till motionen i *andra* kammaren.

Gällande bestämmelser

Vissa bestämmelser om riksdags öppnande är upptagna i 34 § riksdagsordningen. Där stadgas att öppnandet skall ske senast på andra söckendagen efter riksdags början och att den närmare tidpunkten bestäms och kungörs av Kungl. Maj:t. Vid angiven tidpunkt skall riksdagsledamöterna, sedan gudstjänst hållits med dem, sammankomma på rikssalen, där Konungen eller, då han så finner för gott, statsministern eller annan statsrådsledamot för ordet. Vid detta tillfälle skall, med vissa undantag varifrån här kan bortses, statsverkspropositionen och riksdagsberättelsen överlämnas till riksdagen. Sedan Konungen öppnat riksdagen, åligger det kamrarnas talmän att i kamrarnas namn framföra deras undersåttliga vördnad till Konungen.

Enligt praxis inleds riksdagens öppnande med att Konungen uppläser trontalet. I detta brukar anges de mera betydelsefulla förslag som kommer att framläggas för riksdagen.

De ceremoniella detaljerna vid riksdags öppnande regleras efter Konungens befallning i enlighet med en ordning som riksmarskalksämberet för varje gång utfärdar.

Frågans tidigare behandling

Formerna för riksdagens högtidliga öppnande har under senare år aktualiserats vid ett flertal tillfällen.

I en motion vid 1959 års riksdag uttalades, att den nuvarande ordningen för sammankomsten vid riksdags öppnande var otidsenlig och yrkades, att riksdagen skulle hemställa om uppdrag för författningsutredningen att pröva nya former för ifrågavarande ceremoni. Konstitutionsutskottet framhöll i utlåtande (nr 6) över motionen, att författningsutredningens ställningstagande till frågan om kammarsystemet kunde antas komma att inverka på formerna för riksdagens öppnande. Med hänsyn härtill avstyrkte utskottet motionen, vilken avslogs av riksdagen.

I en motion vid 1961 års riksdag hemställdes, att riksdagen måtte ge i uppdrag åt talmanskonferensen att i samråd med hovförvaltningen vidtaga sådana åtgärder, att riksdagens högtidliga öppnande kunde försiggå i former, som för riksdagens ledamöter var mera värdiga och representativa. Bl. a. påtalades att riksdagen i alltför ringa utsträckning berett sina ledamöter möjlighet att delta i riksdagens öppnande på ett i yttre avseende värdigt sätt. Allmänna beredningsutskottet framhöll i utlåtande (nr 2) över motionen, att författningsutredningens förslag kunde komma att medföra förändringar i riksdagens arbetsformer och att den slutliga lösningen av dessa frågor torde komma att påverka formerna för riksdagens öppnande. Några mera vittsyftande åtgärder syntes i avvaktan härpå inte böra vidtagas. Med avseende på de i motionen berörda praktiska arrangemangen fann utskottet inte påkallat med något riksdagsinitiativ. I enlighet med utskottets hemställan avtog riksdagen motionen.

Frågan behandlades av *författningsutredningen* i dess betänkande med förslag till ny riksdagsordning (SOU 1963:18). Utredningen uttalade, att ett riksmöte bör anses öppnat i och med det första sammanträdet med riksdagen, utan särskilda ceremonier liknande den nuvarande rikssalssammankomsten. Emellertid är enligt utredningens mening en särskild sammankomst i högtidliga former mellan Konungen, statsråden och riksdagens ledamöter i början av lagtima riksmöte alltjämt påkallad. Denna kommer då att erhålla en annan innebörd än den nuvarande. Förutom hälsningsord från Konungen och talmannen bör enligt utredningens förslag förekomma, att regeringen genom statsministern eller annat statsråd, som förordnats därtill, avger en förklaring angående sin politik. Denna skulle tjäna som utgångspunkt för den allmänna politiska debatt, motsvarande remissdebatten, som enligt utredningens förslag skall hållas i riksdagen kort därefter. Utredningen fann mest naturligt, att sammankomsten skulle hållas i riksdagshuset, men ansåg att närmare bestämmelser om densamma inte borde

ges vare sig i riksdagsordningen eller i annan författning utan att talman-
nen borde äga bestämma därom i samråd med statsministern.

Ämnet aktualiserades ånyo i motioner vid 1965 års riksdag. Därvid an-
fördes bl. a., att ceremonien vore i detaljer utan stil och utan anknytning
till den moderna samhällssynen. Vidare kritiserades den praxis som utbild-
dats inom riksmarskalksämberet för inbjudningar till ceremonien. Även re-
presentanter för t. ex. kulturlivet och arbetsmarknaden borde ges tillfälle
att delta. Slutligen anförde motionärerna, att riksdagen borde ha infly-
tande över ceremoniens utformning. I sitt utlåtande (nr 15) uttalade kon-
stitutionsutskottet, att motionernas huvudsyfte skulle tillgodoses, om för-
fattningsutredningens förslag genomfördes. Då detta kunde förutsättas bli
omfattat av övervägandena i författningsfrågan, avstyrkte utskottet mo-
tionerna, vilka avsågs av riksdagen.

Frågan om formerna för riksdagens öppnande upptogs ånyo vid 1966 års
riksdag i en motion, vari hemställdes att riksdagen måtte uppdraga åt tal-
manskonferensen att i samråd med hovförvaltningen undersöka möjlighe-
terna till förenkling av formerna för ifrågavarande ceremoni. Konstitutions-
utskottet hänvisade i sitt utlåtande (nr 41) till vad utskottet anfört före-
gående år och avstyrkte motionen, vilken avsågs av riksdagen.

Motionerna

Motionärerna framför främst två önskemål. För att förläna öppnandet
en högtidligare prägel borde till en början riksdagens ledamöter uppträda
i högtidsdräkt och anvisas en garderob på slottet för sina ytterkläder. Vi-
dare borde varje år upprättas en placeringsplan, så att varje ledamot finge
sin bestämda plats både i slottskapellet och i rikssalen. Härvid borde en
viss cirkulation ske år från år.

Utskottet

Motioner med väsentligen samma syfte som de förevarande har, som
framgått av redogörelsen ovan, avslagits av riksdagen åren 1965 och 1966 i
enlighet med utskottets hemställan. Utskottet har inte funnit anledning att
intaga en annan ståndpunkt i anledning av de nu väckta motionerna. Här-
med har utskottet inte velat göra gällande, att den nuvarande ordningen för
riksdagens öppnande är i allo tillfredsställande. Utskottet finner sig emel-
lertid kunna förutsätta, att de åtgärder som är möjliga från riksdagens si-
da kommer att vidtagas även utan ett särskilt uppdrag från kamrarna.

Utskottet hemställer sålunda,

att motionerna I: 251 och II: 327 icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Stockholm den 1 februari 1967

På konstitutionsutskottets vägnar:

GEORG PETTERSSON

Närvarande

från f ö r s t a kammaren: herrar Georg Pettersson, Torsten Andersson, Damström, Sveningsson, fru Segerstedt Wiberg, herrar Carl Albert Anderson, Dahl, Sörenson, Högström och Svenungsson; samt

från a n d r a kammaren: herrar Adamsson, Nilsson i Östersund, von Friesen, Henningsson, Wahlund, Magnusson i Tumhult, fru Thunvall, herrar Hamrin i Jönköping, Andersson i Billingsfors och Boo.